

E

BIBLIOTEKA

SHETIT

854-1

K 74

GJIROKASTER

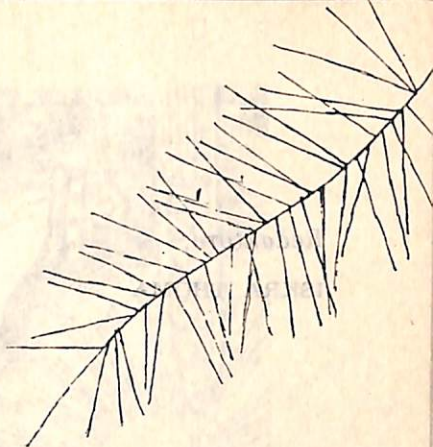
VANGJEL
KOZMA

**Nuk
ndahem
dot...**

poezi

814-1

K 94

33155

VANGJEL
KOZMA

Nuk
ndahem
dot...

poezi

SHTËPIA BOTUESE
«NAIM FRASHËRI»

Mes ditëve
më të mira

TEJ ZGJATET RRUGA

Plepat këndojnë «Zërat e natës».
Vallëzojnë yje xixëllonjash në fllad.
Ecim mes grurit në shtegun e arës,
me shokun tim veteriner në Fushë-Arrëz.

Malet e murrmë si kapakë guaske
afrohen dhe mbyllin horizontin përbri.
Qyteti i sharrëtarëve — perlë e madhe,
në barkun e natës shkëlqeu tani.

Ecim përkrah e s'nxjerrim dot mallin.
Vesë e ndritshme na lag.
Mijëra ëndrra migjeniane ndezin
dritat në fshatrat e Pukës varg.

AI MË FLET PËR HALLET E PUNËS,
PËR BORËN E FUNDIT QË RA MBI RUDINA,
PËR QINGJAT E VEGJËL QË I DO SI FËMIJËT,
KUR VENDIN E MBUSHIN ME BLEGËRIMA.

MË FLET DHE ZËRI I NGROHTË I DRIDHET,
MALLI PËR SHOKËT VËRSHON SI PËRMBYTJE.
FILLADI I MAJIT, LEHTAS KREH PYJET
DHE SHKON I GËZUAR MALEVE TUTJE.

NË FJALËT E MIA VËRTITEN TURBINAT,
GULÇOJNË NGA PESHA MAKINAT E RËNDA.
NË QELQIN VJOLLCË TË LIQENIT TË MADH
FLOKËT BJONDË NGADALË SHPLEKS HËNA.

Jetën s'e ngrysëm në botën kuzhinë,
 maçokë të shkretë tulatur pranë sobës
 po malit u ngjitëm ku era të grin
 dhe thinjat e para në male na dolën.

Kurrë s'u mburrëm, s'u ankuam kurrë,
 Vetën s'e mbajtëm se kushedi ç'bëmë.
 Në kalanë e madhe që ngre socializmi
 gurin tonë dhe ne po vëmë.

Eci përkrah me shokun më të mirë.
 Si llambë e madhe hëna u ngrit.
 Mangalli i qiellit prushëron yjtë,
 tej zgjatet rruga e larë me dritë.

KTHIM NË SHTËPI

Mjegulla në lugje porsi lesh i krehur
ngrohtësi dhe dritë më shpërndanë në gji.
Në xham të kabinës kokën kam mbështetur
dhe që nga veriu kthehem në shtëpi.

Po nuk do harroj nga zhurma e qytetit
fjalët që thotë era në pyjet me fletë,
se për to kam lënë si një peng të ëmbël,
ndoshta një mendim, ndoshta zemrën vetë.

PUNËTORET E HIDRTOKALIVË

Tjetër ç'të të them
për njerëzit e mirë.

Për sondat mes dëborës dhe erës aty.
Kur shikoja duart

mbi hekurat e ngrirë,
Kisha turp të mendoja për ty.

Kisha turp të mendoja për dashurinë dhe mallin.

E di që nuk zemërohesh.

... Tani kam nevojë të hesht.

Ti krahun më hedh

dhe rritesh pranë meje
pjergull e bukur në vjeshtë.

PUNËTORËT E HIDROCENTRALEVE

Vetëm për ata është kaq e thjeshtë
të shposh tej një mal e të ngresh një të dytë
e ta mbledhësh lumin si tërkuzë të gjelbër
kur kërkon të futet mes shkëmbinjsh në grykë.

Veç ata mund të thonë duke pirë cigare;
«Këtë mal ta heqim, këtu s'është mirë.
Lumin e kalojmë poshtë në tunele
dhe në mes të shtratit ngremë malin digë».

Futen pastaj mu në zemër të tokës,
fitilat i ndezin dhe shpërthejnë minat.
Lumi i rrëmbyer i djersës së tyre
i godet me forcë dhe vërtit turbinat.

Z E M R A

Me këto përmasa kthehen në familje,
çmallen me fëmijët dhe takojnë gratë.
Duart e buta si flladet e prillit,
ledhatojnë supet si shkëmbinj të lartë.

Gjithë jetën e tyre në rendje pas dritës,
të ndjeshëm, njerëz të fortë, viganë.
Jo, nuk janë gurë ata që ngrenë digën,
zemrat dhe grushtet e tyre janë.

Z E M R A

Vdiq një njeri që e desha shumë.
Ishte ditë vere.
(Breronin vetëm lotë të vakët.)
Toka çember të zi nuk hodhi,
qielli s'i mbylli kapakët.

Jeta vazhdoi njëlloj si më parë.
Nuk reshti goditja e çekanit
dhe kënga.
E mbyta dhembjen dhe lotët m'u thanë,
nuk heshti vetëm zemra.

Ajo tringëllin nga flladet e mallit
kur kërkojmë përreth.
Ku shkoi ai?
Zile e varur në një degë loti.
«Oh, unë e di, e di, e di...»

PRANVERA NË ALPE

E gjithë kjo ngjan me një çast pas dasmës.
Malet si nusja ngrenë kryet lehtë,
vellon e dëborës heqin ngadalë
dhe nxjerrin në pah bukurinë e vërtetë.

Liqenet alpine si sy pasqyrojnë
blerimin e barit që del në koriqe.
Në degët plot sytha të lisave lart,
lahuta e erës bie e bie.

Qielli u bë si qelq delikat
që mund të thyhet nga prekja lehtë.
Jonet i mbush me dritë e gaz
koralja e pyllit që ngrihet përpjetë.

NGA KUJTIMET E KANTIERIT

Ç'i kish humbur erës që qante ashtu
si ujkonjë e lodhur nëpër pyje.
Në pellgun e qiellit kishte ngrirë diku
një lëvozhgë hënë dhe ca yje.

Makinat e rënda të mbushura me gurë,
ngulnin thikë dritash nëpër natë.
Mbi portale lart vinçat-përgjumësh,
rrotullonin qafën e gjatë.

Nga tunelet vinin zhurma betonimesh,
hyrjet e hapura rrinin zgjuar si sy.
Rrugët zgjatnin qafat gjer brenda tyre
për të parë ç'po ndodhte aty.

DËBORA E PARË NË TIRANË

Ç'natë qe ajo! Mes dritave Drini
rrëshqiste si gjarpër nëpër flakë.
Shokët më prisnin të kthehesha nga turni.
Qenë bërë merak. S'kishin ngrënë darkë.

DËBORA E PARË NË TIRANË

Dimri i shkundi hambarët e qiellit
mbi pallatin e sportit, mbi fabrikën e miellit.

Godina e gjatë e gjimnazit përbri,
si zgjua bletësh duket tani.

Askush nuk dëgjon më profesorin
për Saharanë, për Ekuatorin.

Klithma gëzimi, lëshojnë vajzat,
bien nga qielli zilka të bardha.

Pa dil matanë dhe qëndro pak,
udhëkryqi tutje rri si guak.

LULET E LOFATËS

Dhe për një çast, pa ditur pse,
harroi detyrën polici atje.

Harruam moshën, vitet mbi supe,
edhe u bëmë pjesë e kësaj rruge.

33155

LULET E LOFATËS

Nga malet gjer poshtë në fushë
si desh të zinj përplasen retë.
Era — çoban i sertë fishkëllen,
tund kërrabat në pyjet pa fletë.

Kur duket se dimri i shoi zjarret
me bulçitë e netve të gjata,
atje ku s'e pret, e thjeshtë mes lastarëve,
shpërthen lule lofata.

Ajo gjithë dimrin dhe vjeshtën përpjek
gishtat e saj delikatë.
Dhe marsi vjen e zjarrin e ndez
në vatra korijesh ndajnatë.

L A M

Zjarri i saj i zgjon befasisht pemët, lulet dhe shkurret.
Po ajo e thjeshtë lulëzon qetësisht
dhe kurrë nuk di të mburret.

Ajo është si njerëzit me zemër të madhe,
që ecin në jetë pa u ndier.
Gjurmën e lehtë të hapit të tyre
thellojnë hapat e tjerë.

M A J

Kokën mbështes mbi supet e tu,
ballin e gjerë, sytë e pafjetur.
Ç'rrugë kemi bërë gjer erdhëm këtu
mes dramave të mëdha që gatuan ky shekull!

Në jetën tonë të thjeshtë ka hyrë
Lindja e Mesme dhe Indokina,
zgjimi i botës me kokën mbështetur
mbi revolucione, trazira.

Ka hyrë Shqipëria me dallgë flamuri,
hallet e mëdha e të vogla të saj.
Si puls i fortë nga zemra e pranverës,
mes nesh ka hyrë ky maj.

A KANË ULË ATO RUMIME

Dëgjo mbi atdhe muzikën e majit,
tingujt e bukur të tokës në rritje.
Jehona e tyre shtrirë mbi botë
qiejt i mbush me duartrokitje.

Në këtë stinë heroike e të rëndë të kohës,
ndonëse si re nxijnë tradhtitë,
në qelqin blu të dritares së botës
më shumë ka maj edhe dritë.

A KANË UJË ATO BURIME

U var dega e rrapit mbi gardhin e drunjtë.
Pasqyra e lumit lëshon vezullime.
Gurgullimë dashurie e ujërash blu
ulem të pi në burime:

Nëpër shpate këngësh populli vuri
një guvë për zjarr kur çmendej acari.
Mes zhegut lëshoi një shpleksje burimi
dhe degët e rrapit përsipër i vari.

Vjen udhëtari si unë tani;
pi ujë dhe djersën mbi ballë ia than era
pastaj duke ecur thellë në luginë
i dalin përpara burime të tjera.

Vetminë ia largon hareja e këngës.
Një vajzë me bucelë mbush ujë në stenë.
Dhe zoçkat e vogla që vijnë nga lumi
në majën e rrapit e ngrenë folenë.

Askund dashurinë s'e kam ndier aq pranë
sa në këngët e popullit që rrjedhin burime.
Ndaj mbushe bucelën, mos rri mënjanë,
buzëkarafilja ime!

Në burime ujërash, dashurish e këngësh
kam freskuar zemrën dhe shtatin kam rritur.
Tërë jetën me vrull kam pirë e do pi
po prapë do të mbetem buzë e etur.

FLENË FËMIJËT

Flenë fëmijët
në këtë botë plot zhurmë
që sytë e shpresës ka kthyer mbi ta.

Qetësi!

Çlodhen heronjtë e nesërm,
para bëmave të mëdha.

DUKE SHKUAR TE MOTRA NË FSHAT

Fshati zbardh mbi kodër,
nga ç'rrugë të vij vallë?
Ka qenë fjala motër
pa lindi fjala mall.

Është një dashuri.
Goja s'e thotë dot.
Shkon më lart dhe syri
mëson të flasë me lot.

E di dhe në u vonofsha
më pret kanatë hapur,
dhe dritën nuk e shuan
zemra jote e dashur.

DUKE SHKUAN TE MOTRA
NE FSHAT

Ka qenë fjala motër
pa lindi fjala mall.
Ndrin një dritë mbi kodër,
nga ç'rrugë të vij vallë?

DITË DIMRI NË FUSHËN E TIRANËS

Dita po ecën mbi shtrojën e brymës.
Nuk rrihet më pas xhamave të klubit.
Dielli noton si meduzë e tejdukshme
në një det të qetë ngjyrë plumbi.

Në periferitë plot zhurmë të qytetit
hukasin oxhakët e uzinave
me hundën përpjetë.
Para dhe anash në brazda kanë ngrirë
gjurmët e këpucëve të vjeshtës.

Do t'u ngre dorën makinave të fermës
tek ecin ngarkuar plot presh edhe lakra.
Kodra do shpalosë poemat e vreshtave
përdredhur si hieroglifë të lashta.

DITË DIMRI NË FUSHËN
E TIRANËS

Ullinjë që s'e hoqën kasketën e gjelbër
as nga ngrica e veriut
as kur qiellin ngrohu juga,
nisën të zbresin,
po në tarraca u ngeci
këmba e vetme me gunga.

Çdo gjë ka marrë diçka nga dimri.
Kollitën të ftohur në ara traktorët.
Si sfidë në fushë, punojnë e lëvizin
bujqit e thjeshtë,
katërstinorët.

RRUGA PËR TEK DRITA

Dhe një hap përpara.
Drita është më afër.
Ndihet zemra e atdheut që rreh diku pranë.
Kumbon tuneli si bori e madhe
nga zërat e shokëve që të panë.

Ishte hapi yt që shkeli i pari
në barqet e hapura të shkëmbinjve në Fierzë.
Ç'ndodh ashtu nën mal?

Është inxhinier Burhani
bashkë me punëtorët, minat shkon të ndezë.

Si djali i legjendës me zemër pishtar
ece në shtigjet e errëta të nëntokës.
Jetën e thjeshtë e ngjite si trakt
mbi muret e forta të kohës.

RRUGA PËR TEK DRITA

• Eeni këtej!

Rruga për tek drita

kalon mbi botën e vogël dhe vetveten,

Ai që mbi krahë socializmin mban

më shumë e do rininë dhe jetën.

Dhe një hap përpara.

Drita ja ku është.

Në mijëra shkrepje çelësash troket zemra.

Sytë na përloten.

Ti ishe dhe je.

Nuk është vetëm dhembja.

KOKULUR SI KALLINJTË

Në një arë me grurë kur mugullon drita,
shkasin kërcenjve pikat e vesës.
Qëndroj dhe hesht, kokulur si kallinj të
i falem kultit të djersës.

Nderoj ata që s'dinë ç'është mburja,
fjalët e mëdha dhe zhurma e kotë.
Në duart e tyre gjallërohet toka.
Në sofrën e gjoksit, zemra — bukë e ngrohtë.

NË KËTO DITË GUSHTI

Në këto ditë gushti shkojmë në plazhe
nën çadrën e hapur të qiellit blu.
Bëjmë dashuri pasditeve pas shiut
me harqe ylberesh aty-këtu.

E hapim fare dritaren e vagonit,
puthjen e flladit ndiejmë në gushë
dhe shikojmë mullarët e jonxhës
si rendin prapa shpërndarë në fushë.

Kur vjen mbrëmja e ulet pranë
me pikëzat e yjeve në krahë si flutur,
vajzës i themi me kokën mënjanë:
«Eh, ç'kohë e qetë, eh, ç'gusht i bukur»

Këtë gusht të bukur, këtë rënë të artë,
këto kohë të qeta i duam shumë;
bisedën e plepave me qiellin lart,
gishtat e valëve spërkatur me shkumë.

Dashuria jonë nuk mbetet gjer këtu.
Rrënjët e thella i shtrin në tokë.
Degët i hap e lulet i çel
ku pulsi i atdheut rreh fort.

Ne dimë të rendim mes tymit duman
për t'i vënë gjoksin armikut këtu.
Gjaku i valë të rrjedhë e të shkojë,
Vijë e kuqe mbi sfond dyfish blu.

Pranë çdo çast do kemi atdheun,
revolucionin që jetën përflaku.

Të ndarë nga njëri-tjetri,
si zemra dhe gjaku.

Toka që na jep çlodhjen edhe punën
do bëhet helmetë, bunker për t'u futur.
Një grumbull i vogël plisash të murrmë
ndoshta mund të bëhet varri më i bukur.

Dhe në ndodhtë kështu ne nuk do mbesim
kaktusë të vetmuar mbi sheshin e rërës.
Filladi i bregut, freskia e valës,
ballin do na prekin si dora e nënës.

Rritja e atdheut që ndihet pas bregut,
zhurma e dashur e njerëzve të lumtur,
përjetë do sjellin si gjeth fëshfëritës
«Eh, ç'kohë e qetë, eh, ç'gusht i bukur».

MES DITËVE MË TË MIRA

Nga afshi i mallit buzët mu thanë.
Pranë dashurisë po kthehem.
Ku lëshojnë hije qerpikët e gjatë,
dua të rri, të prehem.

Varmi mbi supe krahët si degë!
Tregomë ç'ka ndodhur këtej.
Në filladin e fjalëve që ndihet i lehtë
pulsin e kohës të ndiej.

Jetoj i shqetësuar dhe gjumi s'më zë
për fushat me drithë nën shira.
Halle kam plot, po tani i jetoj
të miat ditë më të mira.

Zemra ime rreh e më dhemb
kur puna diku s'vete mbarë,
kur planin s'plotësoi një fabrikë
dhe gruri venitet në arë.

I etur jam për grurë dhe qerpikë,
po veten s'do ta doja aspak,
në qoftë se do flija i qetë kur bie shi
Ose kur diku derdhet gjak.

Varmi mbi supe krahët si degë!
Filladitëmë me fjalë në vesh.
Nesër do nisem prapë për rrugë
atdheut t'i shkoj mes për mes.

NGA LARG

Ja, dëbora që ti 'e do aq shumë!
Velenxën e saj mbi male e shtroi.
Qielli hedh poshtë me indiferencë
grimca letrash që kurrë s'i lexoi.

Diku pas dritares ndoshta po rri
dhe qesh si fëmijë nga gëzimi.
Ne në kantier presim me shqetësim
parathënien e akullt të dimrit.

Pas paqes e heshtjes së saj do të vijnë
zhurmët e stuhive dhe ngricat me rradhë,
siç vijnë gjithnjë agresionet dhe pushtimet
pas degëve të ullirit dhe pëllumbave të bardhë.

Do të ngrijnë për një çast vinçat e lartë
dhe betonet e murme që varen mbi lumë.
Kjo është heshtja e parë dhe e vetme
para betejës së punës plot zhurmë.

Eh, të shikosh betejën pastaj
në digën e lartë, në trarë e kolona.
Si kthehet i mundur agresori i bardhë
nën zjarrin e madh të zemrave tona.

Dhe ne e njohim pastërtinë e kristaltë
të kësaj dëbore që ti e do aq shumë
po s'na doli koha t'i këndonim asaj,
kishim shumë punë, kishim shumë punë!

LULËZON NJË DARDHË

Lulëzon një dardhë në anë të arës.
Fluturojnë mbi grurë petalet e bardha.
Këndojo pa zë një këngë përmetare,
dhe më kujtohet dasma.

Më duket se atë ditë kam qëndruar
pranë një dardhe të çelur si kjo këtu
duke parë lulet si dhëndër i hutuar
dhe ti si nuse, gjithashtu.

Tani dikush tjetër po na lidh më shumë
me forcën e çuditshme të qenieve të vogla.
Nusëron një dardhë ndanë arës me grurë,
bien petalet dhe lidhen kokrra.

NUK NDAHEMI DOT...

Ditën e largimit nga kantieri

Veriu mbetet pas,
në pragun e vjeshhtës,
koka e Alpeve shtyn përperjetë qiellin.
Pishat e gjelbra
kanë dalë ndanë rrugës,
lëkundin krahët
dhe më përcjellin.

Në vesh më ushtojnë makinat e rënda.
Gulçi i tyre i lodhur në rrugë.
Malet e ashpra që më njohin mirë
siluetat e kaltra
valvisin në muzg.

Mirëvafsh, më thonë,
miku ynë i mirë!
Rrugët i ke hapur
kudo në atdhe.
Kantierëve shkeltë hapi yt i lirë!
Bleroftë jeta atje!

Iki me kokën kthyer nga ju,
me zemrën e dridhshme
tendosur si tel.
Syri i hënës në çastin e ndarjes,
përlotur mbi krifën e pyjeve del.

Pas perdes së mjegullës tutje,
nëpër shpate malesh mbuluar me re,
atje janë shokët,
të mirët,
të urtët.
Dhe zemra ime atje!

NJË DITË NË PRANVERË

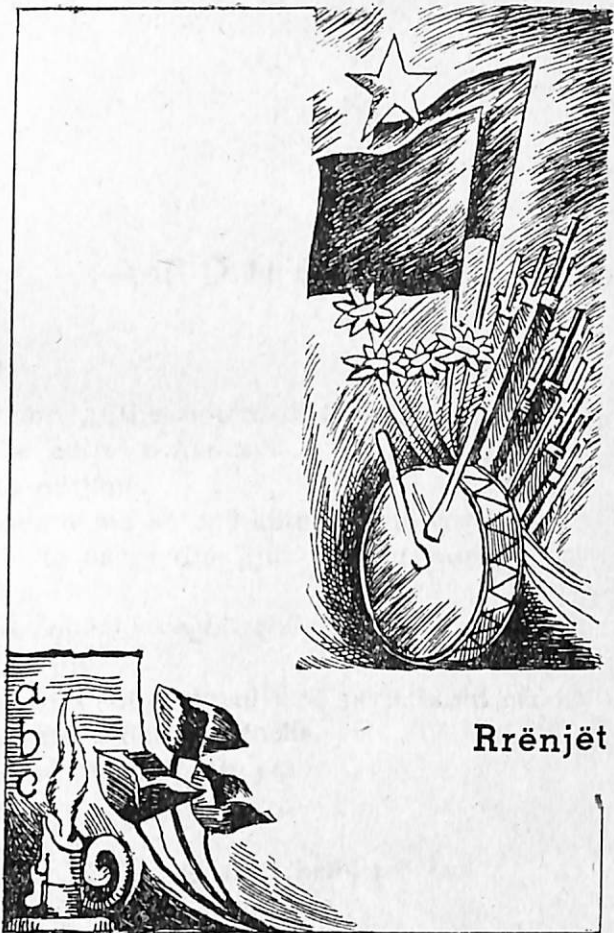
Një ditë në pranverë të flisja ty për dashurinë
dhe sikur ti të lulëzoje nuk do çuditesha aspak.
Karafila të kuq të çelnin në faqe e buzë,
gusha e bardhë befas të mbulohej me zambakë.

Këto ishin të njohura në të gjitha dashuritë,
që nga ato më të lashtat që u kanë mbetur veç
statujat.
Në flokët e vajzave përjetësisht ka diçka nga era që
fëshfërin,
sytë kanë reflekse qielli dhe ujërash.

Hapat e dashurisë kanë trokitur në çdo stinë
dhe në të gjitha rastet ka ndodhur afërsisht kështu:
kur trupi dridhej si degë dhe zemra si fletëz
jeta e madhe niste e mbaronte këtu.

Po për ne jeta as nuk nis, as nuk mbaron këtu,
se dashuria jonë i mban hapur të gjitha dritaret.
Pulsi i atdheut ndihet i fuqishëm e plot vull,
qielli kaltëron mbi kantieret dhe arat.

Për të ardhur deri tek kjo shtëpi me dritare të hapura,
shkrimë çelikun dhe mbollëm grurin në arë.
Ndërtuam vetë të sotmen e të ardhmen tonë.
... Të tjerat kanë ndodhur dhe qindra vjet më parë.

Rrënjët

A T D H E U

E duam gjithë botën, të lashtën, të mirën,
gjithë detrat e malet
kudo që janë.

Po duam më shumë këtë copë të vogël,
ku koka na ra dhe gjunjët na u vranë.

Këtë copë të vogël mbi glob,
këto troje,
që kanë qenë e do të jenë përjetësisht për ne.
Këto male, detra e fusha,
që kanë në shqip një emër
Atdhe.

Po humbi Atdheu ne s'kemi më emër.
Gjithë jeta jonë
në një «asgjë» do kthehet,

dhëmbja e humbjes
si shpend i lodhur
më kot do kërkojë një vend ku të prehet.

Më kot do kërkojë të mbështesë diku kokën
në një sup të dashur
vargmalesh a pyjesh.
Do ta trembin kudo
nën zinë e qiellit
mbushur nga tradhtia
me plagë yjesh.

Kjo s'është e re për botën e popujt.
Aq më pak për shqiptarët
nuk është e re.
Nëse shekujt na zhvaten gjithë çka mundën
nuk mund të marrin dot fjalën
Atdhe.

Atdheu është këtu; i plotë e i pathyeshëm
«A»-ja e kohës që shkoi e që vjen.
Ne kemi të gjithë një jetë e një vdekje,
ato i kemi veç për Atdhenë.

VARRIMI I AZEM GALICËS

Ktheni mënjane sytë e përlotur,
mos ndeshni me sytë e 'Shotës
që s'qan.

Lëshoni litarët!

Po s'iu gjendka fundi
dhembjes së thellë
me emrin: vatan.

Kështu vdekshim të gjithë, o Azem Galica!
Përmbi trojet tona,
nën qiellin tonë.
Për burrin nuk pyet kush si lindi,
po a vdiq si burrë
thonë.

Ngrini kokën, mos harroni veten!
Mos harroni Kosovën
shkrumb e hi.
Këtë shpellë këtu në veri,
Këtë plagë këtu në veri.

Zbret Azem Galica
varur në litarët e besës,
të mbyllë plagën
me plagët e tij.

F Ë M I J Ë T

Kur shekujt e egër na u hodhën përsipër
dhe trupin plot plagë na lanë,
nxorëm atëherë
kundër zhdukjes së kombit,
brezat e fëmijëve —
më të pathyeshmet armë.

Ndërsyen pastaj Maltusë e Çubriloviçë,
duke projektuar për popujt
varre të pamatë.
Po ne lindëm nga dhjetë fëmijë
kur bota
deshi të na bënte barkthatë.

Vumë tek ata
të gjitha sa patëm;
ëndrrat e mëdha
për lirinë dhe jetën,
që brezi të linte pas,
breza të rinj
gjithnjë e më të mirë se veten.

Duke kaluar kështu,
të gjallë e plot shëndet,
mbi hordhitë e zhdukjes
që na sulmojnë akoma,
e mbushim qiellin e atdheut me oxhakë
dhe plot me fëmijë
ditët tona.

Ka vend për të gjithë
vatra jonë e madhe.
Mos na qajnë hallin
se u shtuam shumë.
Pushkët vetëtijnë e presin radhë,
pret gruri lëmenjve
të derdhet si lumë.

Presin ëndrrat të zbresin në tokë,
t'i ngremë me duart tona
këtu.
Presin ditët që vijnë...

Lum ju, ditë!
Lum ju!

G J U R M Ë

Historia —
pllajë e pjerrët me dëborë.
Ngjitemi dhe gjurmë lëmë.
Kurrë me gjunjë,
gjithnjë me këmbë.

ATYRE QË VIJNË PAS

Tek ju s'do arrijmë të mbuluar me mjegull.
S'kanë ç'kërkojnë arkeologët në varret tanë të
thjeshtë.
Pulsi i shqetësimit që ju të vini të shëndetshëm,
muret e kohës do çajë e s'do reshtë.

Kur të na ndieni pranë, emri ynë i largët
do të zgjojë këngët dhe eposin do të ndezë.
Kemi qenë vërtet si heronj baladash,
po para së gjithash, njerëz.

Për një lulëkuqe ne jemi vrarë
njëlloj si për kufijtë e gjatë,
se shpirti i madh që duron dhe humbjet,
di të jetë delikat.

Ne patëm fatin ta mbajmë Shqipërinë
në kohën e hallevë të mëdha.
Prekni malet, kallot e shkëmbinjtë!
(Supet tanë prekët bashkë me ta.)

Për ju do të vijnë ditë diellore,
po dhe rrufetë do të shkrepëtijnë.
Kur thërret Atdheu, nëpër transhe zemrash
lini vend për ne... patjetër do të vijnë.

BALADË QËNDRESE

*Zylyftar mustaqeverdhë
prit nizamët se t'u derdhë.*

Të erdhën nizamët,
Xhadeja kular,
Melesini ankthin,
përtyp, Zylyftar.

Kuje në Janinë,
pashallarët ranë.
Fushat u nxinë,
malet dhimbjen hanë.

Por ngrihet rebel
me pemët e rralla,
retë i gris keq,
Melesin kokalla.

Ballin, Zylyftar,
e ngjeshe mbi shkëmb.
Nga dhembja e tokës
edhe zemra dhemb.

Mersini tek pusi
mjegullës tretet.
Dyfeku tek supi
nëpër vite mbetet.

Mbetet i pajjalë,
harruar prej botës.
Ku e kishe lënë,
Zylyftar i Podës.

Retë mbushin qiellin
si shpendë të ndyrë,
toka të gëfohet
si kacak i fryrë.

Fryjini kacakut
mbushur me urrejtje,

për çizmen e huaj
dhe për bashdovlete.

Ajo që na iku
dhe ajo që hoqëm,
të bëhen themel
të ndryshojmë botën.

Të erdhën nizamët.
Xihadeja kular.
Kumbaraja e turkut,
gjëmon, Zylyftar.

Pa këto gjëmime,
pa zërat e luftës,
historia mbetet
dauille pa shufër.

Humbën në Evropë,
heshtën në Ballkan,
veç dauilla jonë
tërë jetën bam!

MORA RRUGËN

motiv i hershëm

Mora rrugën për Janinë.

Natën.

Vetëm.

Arrita në Zharovinë.

Prapa zbardh,

para nxin.

Tokëzezë e huaj në një det me serë.

Mëmëdheu s'duket.

Rrugët — gishta të verbri,

trokasin në pafundësi.

Në një vozë të mbyllur koka më përpiqet,

«Hape derën, o hanzhi!»

Hape derën!

Era ulërin si ujkonjë.

Arabaja e madhe po qullet në shi.

S'është thikë kjo që më ngriu mëlçinë
po malli për një vatër,
një qiri.

«Prit mor, sa të dalë ylli»,
ky qiell yjet nuk i njeh.

«Prit sa të këndojë bilbili»,
bilbili përjetë fle.

Zgjatëm edhe bie.

Mëmëdheu prapë s'duket.

Drejt tij mbeten shtrirë zemra dhe dora.

Oooooee!

Mora rrugën për Janinë,

... rrugën mora.

N Ë G J I R O K A S T Ë R

Gjithnjë kam besuar¹ se dhe gurët flasin.
Bronzi mbi mermer është i gjallë.
Në një bazë të luftës, tek porta e vjetër
flet heshtja e një pllake të bardhë.

Patjetër diç thonë gishtat e sokakëve,
mbërthyer fort me tokën që i ilndi.
Në një degë të thatë rrapi
gjelbëron.
pavdekësia e Persefonit dhe Bule Naipit.

ÇASTET E FUNDIT TË MIC SOKOLIT

Tej përtej kullës së shpuar shushurinte Valbona.
Kishte ardhur stina e ashpër e luftës.
Gruri do venitej nga shkrepjet e topit,
bisqet do këputeshin nga plumbi i pushkës.

Mbi ballet e shokëve nën shamitë e kuqe
do çelin si lule plagët me radhë.
Për vete atij s'i mjaftonte një lule,
po trupin do shtronte për to si livadh.

Do vinte mizëria e çallmave nga pllaja,
Valbona do përcillte ujë dhe gjak,
do t'i shurdhonte malet tamburaja
e ai do mendonte: Eh, ç'jemi kaq pak!».

Në mendje do t'i vinin me radhë
shqiptarët me pushkë që zbrisnin në pllajë,
krah tij të luftonte jo veç Dukagjini
po dhe labi i sertë me qeleshe me majë.

Atëherë të shikonin pushkën shqiptare
që dhe e vetme në gjak po i lan,
përsipër t'u binin gërxhe dhe male
dhe mos iu linin nam e nishan.

Përpara kish topin qikllop dhe të egër
dhe vdekjen e gjatë me tokën jatak,
ata s'i përfilli, po gjoksin u vuri
me zemrën që rrihte: «Jo, s'jemi pak!»

IKJA E MBRETIT NË PRANVERË

Jo vetëm vjeshta është stinë shtegtimesh.

Malet shikonin perëndimin me sy të buhavitur,
të zbehtë në mëngjes
dhe të përgjakur në mbrëmje,
Dallga e detit e nisur
nga bregu përtej,
përplasej pas shkëmbinjve dhe shkaktonte
dhembje.

Në pallat këndonte qyqja e orës së fundit.
Nxinte si varr
froni i mbretit.
Tradhtia shqyente kufijtë
dhe bravat
në thesarin e gjaktë të shtetit.

Ushtria kishte mbetur si pushkë pa shul,
Më kot prisnin që mbreti të vishte opingat.
Bollë e zezë në rrugë zvarriteshin makinat.
Atdheu s'kish jetuar kurrë në trutë-e tij
pas ballit të rrudhur
nga pabesitë dhe krimet.

Po ikte «mbreti august!»
Iknin palaçot e oborrit, ministrat,
shtegtimit të turpshëm
mes mjegullës së harresës dhe zhdukjes
që i mbështillte.

Shqipëria në prag të lindjes së madhe,
trazira monarkike po villo.

Ku-ku nëpër botë.
Zog i ndyrë që kurrë s'e desha folenë.
Ku-ku në Evropë.

Ku-ku në Ballkan.
Mbret-lypës në dyert e Londrës,
bej parakrimbur
në hotel «Tokatlian».

Nga toka vinte një shungëllimë e largët.
Krahët e maleve,
si vemje neveritëse shkundën tradhtitë.
Në thellësitë e tij atdheu
përgatiste qëndresën,
në bregun e detit shtoheshin shkëmbinjtë.

Kështu do të zhdukeshin
ata që kurrë s'e deshën
me gjithë gradat e titujt që i vunë vetë.
Në vorbullën e madhe të jetës dhe qëndresës,
do mbetej e do ndrinte,
veç shkëmbi i vërtetë.

PEIZAZH NGA MEZHGORANI

Që sipër qiellit, nga shtegu i kaltër,
era sjell fillad trëndelinë.

Dy malet si buaj me qafat përkulur
në Vjosë ujë po pinë.

Gjithçka një çast pezull ka mbetur
si në korrikun e rëndë të luftës.

Në sfondin e hirtë të malit këtu
ka lënë gjurmë peneli i pushkës.

Qëndroni! Vjosa vjen turbulluar!
Ju nxi balli nga dhembja Dhëmbelit.
Me gulshet e ajrit më futen në gjak
jonet e këngës për Asim Zenelin.

PUSHTIMI I FUNDIT

Kishte mbetur qielli
pa zogj e pa dritë.
Dallgëzonte deti prej vaporëve dhe erës.
Në pragun e prillit
lufta kish nisur
ç'ngjyrimin kobzi të pranverës.

Nga kjo rrugë gjithnjë
mbi ujërat e stërlashta
ishte nisur drejt atdheut troku i pushtimit.
Koha i ndërronte veshjet edhe armët
po linte të përjetshme
ëndrrën e moskthimit.

Vinin edhe iknin
andej nga kishin ardhur

në prille pa diell,
dimrave të egër.

Në pushimet e akteve tragjike, Shqipëria,
me gjak dhe rini,
mjekonte pranverën.

Po shkelte këtu pushtimi i fundit!
Hibrid i një race të lashtë agresionesh.
Kumbimi i hapave të tij dëgjohej
si klithmë zvarranikësh gjigandë
buzë honesh.

Në kthimin e turpshëm
nga kishte ardhur,
ai do dështonte shaluar mbi dete
copëra agresionesh dhe jargë sharjesh,
pa rikrijuar dot veten.

Kjo tokë që s'e shteri rininë dhe gjakun;
që duroi dhembje dhe plagë pa zë,
do ngrinte pëllëmbën mbi kokën e përflakur
dhe thirrjen e madhe:
«Mjaft më!»

Mjaft më!
Ju s'keni njohur zemërim Shqipërie,
sokëllimë kombi që botën e tundi.
Shpinës së pushtimit i vulosi në ikje
njollën fatale
«pushtimi i fundit».

DITËN E VDEKJES SË KËNGËTARIT

Artistit të Popullit I. Myzyri

Ike me ngadalë si një këngë malli,
nën retë e çjerra qiellit anembanë.
Në sqep kumrive gu guja u ndali
dhe u erdhi keq që s'dinë të qajnë.

Të përcollën shumë, një qytet i tërë,
që gazin dhe brengën ia këndove ti.
Kordoni i gjatë me lot e me këngë
e preu qytetin si ylber në shi.

Shkonin prapa teje dhe për ty mendonin,
ulën kokat poshtë selvitë e Namazgjasë,
gjysmëvargu thoshin, dhembjen ta kalonin
«Kur hyra në port' të kalasë».

DUKE MENDUAR PËR BILINDASITË

Jo, nuk ishte vdekje. S'vdes kështu njeriu
kur që atë mbrëmje, në një dasmë pranë
kënga jote shpejt lotët na i ngriu
«Trëndafile je në Elbasan...»

DUKE MENDUAR PËR RILINDASIT

Në sfondin e ndritur të ditëve tona
profili i tyre i dashur na rri.
Dhe pa menduar emrin rilindas
nuk themi dot Shqipëri.

Gjallohen rrugët e zgjaten më tutje
nën hapin tonë të madh që gjëmon,
del përshëndet dhe ngre flamurin
Plaku i Vlorës në çdo ballkon.

Dielli ynë, dhe arti, dhe shkolla,
rrugët tona me dritë anembanë
relike të çmuar e ruajnë akoma
tretjen madhështore të qiririt naimjan.

Në plasjet masive në hidrocentrale
kur qielli i plagosur rrëzohet mbi hon,
me shkrepjen e, parë kur tunden malet,
koburja e Çeços sërishmi gjëmon.

Gjithë diplomatëve dhe shkencëtarëve tanë,
poetëve që mijëra këngë kanë thënë,
në pragje akademish e arash kudo
Dudë Karbunara iu mëson abc-në.

Rrugëve të reja, shkollave, teatrit,
emrat e tyre si medalje u vëmë,
ta dinë mirë se nga kanë ardhur
dhe toka ku ngrihen më parë ç'ka qenë.

Përjetë të ndrijnë gjurmët e gjakut
fanarë të kuq drejt fjalës Liri,
dhe në për ta të mendojmë më parë
kur themi sot Shqipëri.

ARDHJA E PRANVERËS 1945

Në vesh ende gjemonin
zërat e luftës.

Askush s'vuri re se ajo kishte ardhur.

Dimri ndihej pranë kudo
me ftohtësinë e tij,
si minë e paplasur.

Njerëzit ishin kthyer me ballet e fashuar.
Ndërtonin shtëpitë,
punonin tokën.

Jeta në paqe ende u dukej,
si zakon i bukur
harruar prej kohësh.

Ajo e ndjeu se mbi të do të binte
një peshë që s'e kishte mbajtur më parë:

gjithë stinët.

Nuk ishte fjala për këngët e zogjve,
nuk ishte fjala për ujërat dhe bimët.

Nuk ishte fjala për arnime dhe shtesa
mbi florën e përgjakur
të stinëve që shkuan.

Blerimi i saj do shtrihej në zemrat
e njerëzve të thjeshtë
që luftën fituan.

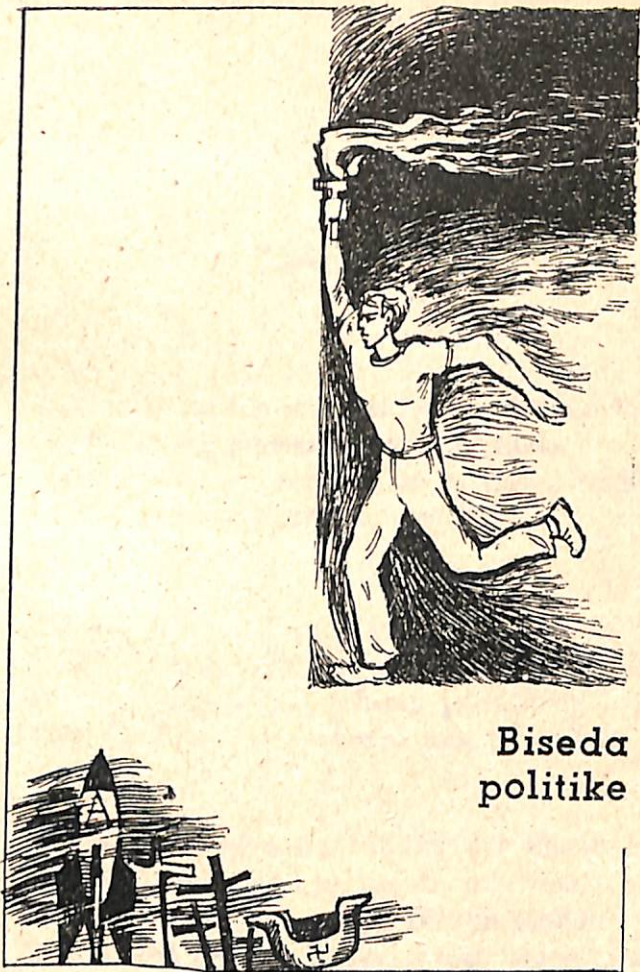
Do të bënte mbjelljen e parë
në tokën e shkrumbuar.

Nga jehonat e luftës
do qëmtonte këngët.

Mes lumit të punëve do gjente kohë të çelte
lulet më të bukura për të rënë.

Në kalanë që po ngrihej,
bllloqet e stinëve
Partia do t'i vendoste
një nga një me radhë.
Para masës vigane të viteve që do vinin
ajo do qëndronte si guri i parë.

Ajo do të shtrihej si klon i paprekshëm
përgjatë kufijve
gjer në zemër të tokës.
Atdheu i ngritur mbi shtatin e saj,
do fillonte nga njëshi
numërimin e kohës.

Biseda
politike

ZJARRI YNË

.... Dhe ndodh prapë si në tragjeditë e lashta.
Zemërimi i perëndive përhapet kudo,
asgjë nuk ka ndryshuar në natyrën e tradhtisë,
dhe rrënjët e luftës janë po ato.

Po ajo është bllokada e rrethimit,
llagëmet e fshehta dhe sulmet mbi kështjella,
lajkat e ndyra, gënjeshttrat, premtimet,
macet në pus dhe zjarret mbi të mbjella.

Është po ai inati i perëndive për zjarrin
që Prometeu njerëzve ua fali mbi dhé.
Shpendi mbi gjoks prapë kërkon gjakun
dhe shkëmbinj të Kaukazit janë prapë atje.

O, u morëm zjarrin dhe popujve ua dhamë,
o, janë zemëruar perënditë superfuqi,
duan të na mbërthejnë shkëmbinjve prometejanë
avionët «Antonov» të ulen mbi mëlçi.

Duan të na trembin me gjuhën atomike,
ritur në Semipalatinsk dhe në Nevada,
me fjalët që shqiptari i mësoi tok me bukën
shantazhe, agresion, bllokada.

Armiqtë janë nën mure si mijëra vjet më parë,
për kohën tonë s'është gjë e re,
dhe gjersa zjarri ynë t'u dalë fund e krye,
kopeja e tyre do jetë po atje.

Neve nuk na trembin parashtesat «super»,
si bri ciklopi u duken veç njerëzve pa sy.
Muret tona çdo ditë e më sipër ngrihen
kurse ata nën mure, mbeten po aty.

N Ë K U F I

Tej kësaj vije rënkon e gjëmon kontinenti.
Kthetra metropolesh mbi qytetet e mëdha.
Lëvizin si ankth korbat politike,
gjysmushtarak,
gjysmëdiplomat.

Shkel çizmja e tyre e rëndë mbi glob.
Një hap në jug.
Një hap në veri.
Gdihet memec e i paemër një komb,
mbytet në gjak një liri.

Matanë kësaj vije kultivohen kërpuçdhë atomi.
Myk perandorish.

Plehra të lashtë,
Kalbësinë e mbivlerës të mbledhur në shekuj,
në formë kërpudhash
kapitali nxjerr jashtë.

I përbuzim kërpudhat e tyre të helmëta,
siç përbuzim maskën dhe lakuriqësinë.
Po të shkelin ata

këtë vijë të thjeshtë

Çdo grimcë dheu
Do të shpërthejë si minë.

REKUIEM

*Në obeliskun e varrezave të ushtarëve
francezë në Korçë, ndër të tjera shkruhet:
«... rënë për atdheun e tyre.»*

Jetimë të mjerë
të «lirisë, barazisë dhe vëllazërimit»,
«Morts pour leur patrie».
U tall Franca
sa ishit gjallë
dhe prapë tallet
tani!

Në ethe të kohës,
në delir të atdheut,
stuhia e luftës u rrëmbeu me vete.
Për pavdekësinë tuaj,
Parisi i shqeu;

kambanat e Notrë Damit
me tingëllim gavete.

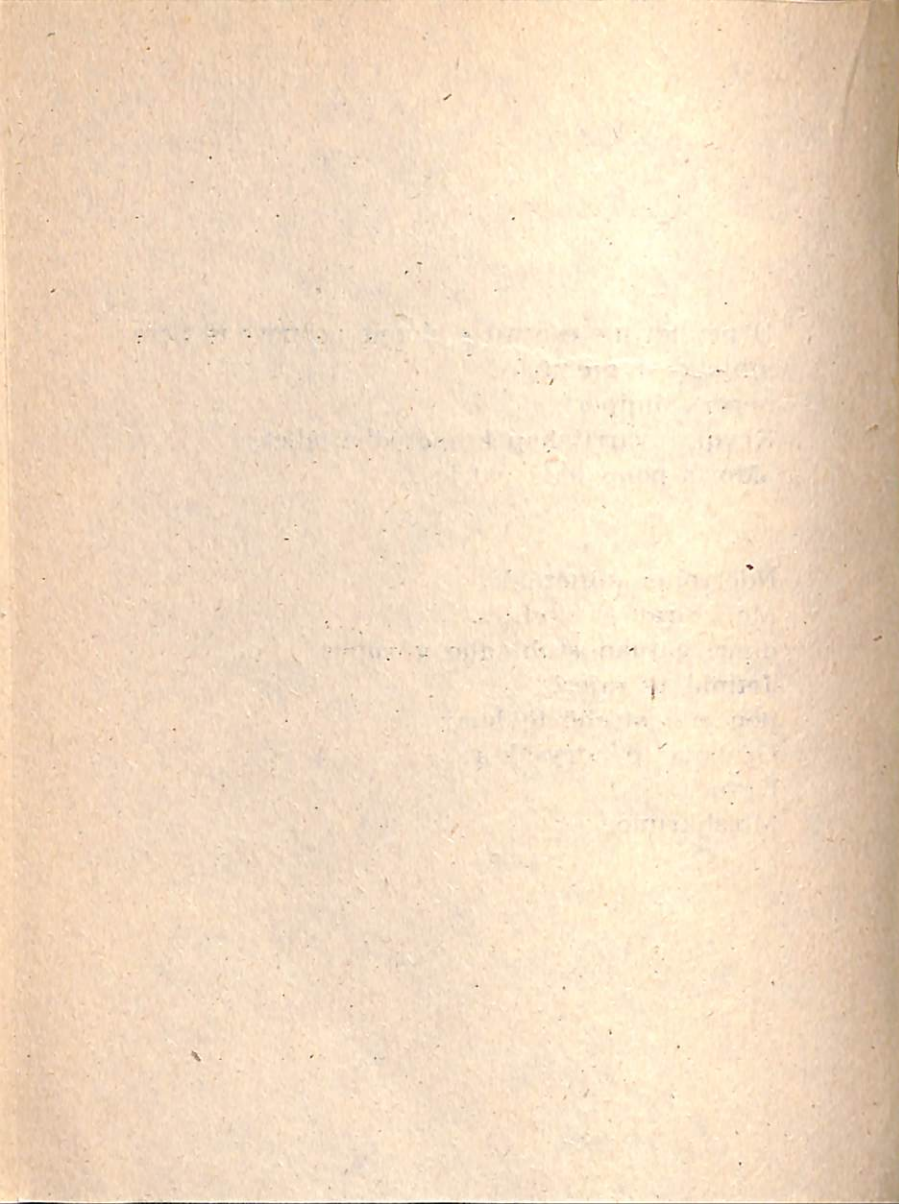
Nisuni, ju tha,
lavdia ja ku është.
Nderi ynë ndodhet në rrezik.
Shikoni si po e shkelin demokracinë
me këmbë
në brigjet e Francës,
në detin Adriatik.

Troku i lavdisë dhe superkombit
xixëllonte në sy
dhe godiste në tru.
U dehët
dhe të dehur «... ratë për Atdhenë.»
Po ç'kërkonte atdheu juaj
këtu?

U përzier me eshtrat e shumë ushtrive të tjera
mbjellë si gjëmbaçë
nëpër Shqipëri.

Kryqi i varrit hap krahët dhe tallet:
«Morts pour leur patrie».

Ndërrohen stinët.
Me shirat e vjeshtës
dimri gatuan stuhi dhe gjëmime.
Jetimë të mjerë
nën një strehë të huaj.
Gëzhoja të ndryshkura.
Kryqe.
Mbishkrime.

PËRMBAJTJA

MES DITËVE MË TË MIRA

Tej zgjatet rruga	5
Kthim në shtëpi	8
Çast	9
Punëtorët e hidrocentraleve	10
Zemra	12
Pranvera në Alpe	13
Nga kujtimet e kantierit	14
Dëbora e parë në Tiranë	16
Lulet e lofatës	18
Maj	20
A kanë ujë ato burime	22
Flenë fëmijët	24
Duke shkuar te motra në fshat	25
Ditë dimri në fushën e Tiranës	27
Rruga për tek drita	29

Kokulur si kallinjte	31
Në keto dite gushti	32
Mes diteve me te mira	35
Nga larg	37
Lulezon një dardhe	39
Nuk ndahem dot...	40
Një dite në pranverë	42

RRENJËT

Atdheu	47
Varrimi i Azem Galicës	49
Fëmijët	51
Gjurmë	54
Atyre që vijnë pas	55
Baladë qëndrese	57
Mora rrugën	60
Në Gjirokastër	62
Çastet e fundit të Mic Sokolit	63
Ikja e mbretit në pranverë	65
Peizazh nga Mezhgorani	68
Pushtimi i fundit	69
Ditën e vdekjes së këngëtarit	72
Duke menduar për rilindasit	74
Ardhja e pranverës 1945	77

BISEDA POLITIKE

Zjarri ynë	83
Në kufi	85
Rekulem	87